

Nr 342

Av fröken **Stenberg m. fl.**, angående utbyggnaden av den humanistiska fakulteten vid universitetet i Umeå, m. m.

(Lika lydande med motion nr 382 i Andra kammaren)

I det förslag till fortsatt utbyggnad av humanistiska fakulteten vid universitetet i Umeå som framlagts i årets statsverksproposition föreslås att en professur i *engelska, särskilt modern engelska*, inrättas från den 1 juli 1971 samt att ytterligare tre lärostolar i ämnena *finska, historia* och *nordisk och jämförande fornkunskap* inrättas under de därpå följande tre budgetåren. Detta program innebär en markant fördröjning av Umeå-fakultetens utbyggnad, både i förhållande till det ursprungliga förslag som på uppdrag av universitetskanslersämbetet och ecklesiastikdepartementet efter beslut av 1965 års riksdag i mars 1966 utarbetades genom petitakommittén för planering av humanistisk fakultet vid universitetet i Umeå och i förhållande till det förslag som universitetskanslersämbetet framlade i sina anslagsäskanden för budgetåret 1970/71 (s. 56—57).

Enligt det förstnämnda förslaget skulle under åren fram till 1971/72 i Umeå ha inrättats 17 professurer i humanistiska ämnen, bland dem de fyra ovannämnda, samt året 1969/70 en lärostol i *samiska kulturen och språket*. Inräknat den ovannämnda föreslagna professuren i engelska kommer universitetet i Umeå under budgetåret 1971/72 i stället att ha endast sju professurer i humanistiska ämnen, varav fyra inom den språkvetenskapliga ämnesdelen och tre inom den historisk-filosofiska ämnesdelen.

Enligt universitetskanslersämbetets äskanden borde statsmakterna redan nu ta ställning till inrättandet av sammanlagt tio humanistiska professurer fram till mitten av 1970-talet. I stället har endast de fyra ovannämnda lärostolarna föreslagits.

Motionärerna vill med anledning av denna sammanställning starkt understryka att den humanistiska fakulteten i Umeå inom den närmaste femårsperioden bör utbyggas till full verkningsgrad. En eftersläpning måste få ödesdigra konsekvenser för forskningsmiljön som helhet, med hänsyn till både dess rekryteringsmöjligheter och det tvärvetenskapliga samarbetet. De humanistiska studerandena i Umeå bör vidare erbjudas i princip lika goda valmöjligheter mellan olika ämnen som studerande på andra universitetsorter. Farhågorna för ett humanistöverskott på arbetsmarknaden får inte tas som motivering för en krympt och mindervärdig humanistisk fakultet i Norrland. Arbetsmarknaden måste styras med andra medel.

Från allmänna lokaliseringssynpunkter föreligger också starka skäl att fullfölja utbyggnaden av den humanistiska fakulteten i Umeå enligt de tidigare planerna. Det har under senaste tid i lokaliseringsdebatten ofta framhållits att Norrlands dilemma i inte ringa mån beror på att de traditionella hårdvaruindustrier som är typiska för landsändan — skog, malm och vattenkraft — i det moderna samhället automatiseras och kräver allt färre anställda i förhållande till investeringsvolymen. Arbetskraften dras i stället i växande utsträckning över till mjukvaruproduktionen, d. v. s. serviceyrken och intellektuella sysselsättningar, där Norrlands andel sedan gammalt är underdimensionerad. Inom denna sektor utgör universitetet i Umeå en väsentlig lokaliseringsfaktor som ännu inte till fullo utnyttjats.

När det gäller utformningen av den humanistiska fakulteten i Umeå vill motionärerna särskilt trycka på åsikten att denna bör få en modern profil som dessutom är anpassad efter landsändans säregna förhållanden. Vi noterar med tillfredsställelse att professuren i *finska* nu föreslås. Av flera anledningar anser vi det emellertid nödvändigt att också den länge aviserade lärostolen i *samiska kulturen och språket* nu beslutas.

En sådan professur finns ännu inte i Sverige. En liknande lärostol finns däremot i Oslo och kommer möjligen att i framtiden upprättas i Tromsø i Nordnorge. Enligt vår mening vore det emellertid djupt olyckligt om inte Sverige tillmötesgick den samiska minoritetens berättigade krav genom att upprätta en lärostol i samiska inom landets gränser. Så länge det gamla landsbygdssamhället dominerade Norrlands inland var detta krav måhända ännu inte pockande. Den samiska kulturen kunde leva vidare och utvecklas som en typisk folkkultur nära knuten till en agrar näringsgren. I ett högt civiliserat och tekniskt utvecklat samhälle — som hela Sverige är i dag — blir däremot högre studier och forskning i den egna kulturen och det egna språket ett oeftergivligt livskrav för en etnisk minoritet som vill överleva samtidigt som den integreras i den moderna staten. Denna integrering innebär vidare en ömtålig omställningsprocess. Dess resultat kan endast bättras och dess smärtor endast lindras genom bättre kunskaper om samernas egenart, kulturarv och livsform än dem vi har i dag.

Från den allmänna Norrlandsforskningens synpunkt utgör en lärostol i samiska kulturen och språket ett självklart behov. Samerna är — såvitt man vet — övre Norrlands äldsta invånare. Samspelet mellan dem och de bofasta svensk- eller finskspråkiga norrlänningarna går som en röd tråd genom Norrlands sociala, ekonomiska och kulturella historia. En expert i den samiska kulturen, i det samiska språket och i lapsk filologi borde vara ett oeftergivligt inslag i Umeås forskningsprofil.

Från allmän lingvistisk, etnologisk och socialantropologisk synpunkt är studier i det samiska språket och den samiska kulturen i Sverige synnerligen angelägna. Till kulturvetenskapernas viktigaste uppgifter hör för närvarande utforskningen av de språk och kulturer som fram till vår tid avvikit från det

allmänna västerländska kulturmönstret. Detta gäller om Europa lika väl som om Amerika och Afrika. Att Sverige hyser ett urgammalt inhemskt språk som helt avviker från svenskan och en egenartad minoritetskultur, samernas, är sedan länge internationellt uppmärksammat. Från global synpunkt är det Sveriges skyldighet att vetenskapligt ta vara på och bearbeta denna kultur, innan det måhända snart nog blir för sent.

Att skjuta på inrättandet av en lärostol i samiska kan också få ödesdigra följder ur rekryteringssynpunkt. För närvarande finns ett par kompetenta tänkbara sökande, men deras framtidsplaner kan snart nog förändras om professuren inte beslutas inom den närmaste tiden.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställs,

att riksdagen måtte besluta

1) att den humanistiska fakulteten vid universitetet i Umeå utbyggs i den takt och i huvudsak efter de planer som framlades i universitetskanslersämbetets anslagsäskanden för budgetåret 1970/71; samt

2) att en professur i samiska kulturen och språket inrättas i Umeå från och med budgetåret 1971/72.

Stockholm den 27 januari 1970

Gunvor Stenberg (m)

Henrik Åkerlund (m)

Bertil Strandberg (m)

Karl Pettersson (m)

Dagmar Ranmark (s)

Lage Svedberg (s)

Ruth Hamrin-Thorell (fp)

Nils-Eric Gustafsson (cp)

Eric Carlsson (cp)

Per Jacobsson (fp)
